

**Horizontālais princips
«Vienlīdzība, iekļaušana,
nediskriminācija un
pamattiesību ievērošana»**

Labklājības ministrija

Finansē
Eiropas Savienība

Nacionālais
attīstības plāns

Inese Vilcāne
Agnese Gaile

Sociālās politikas plānošanas un attīstības
departaments

2023.gada 16.oktobris

Eiropas Parlamenta un Padomes 2021. gada 24. jūnija regula (ES) 2021/1060

9. pants. Horizontālie principi 3.daļa

Dalībvalstis un Komisija veic atbilstošus pasākumus, lai programmu sagatavošanas, īstenošanas uzraudzības, ziņošanas un novērtēšanas laikā novērstu jebkādu diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, ticības vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ.

Visā programmu sagatavošanas un īstenošanas laikā jo **īpaši jāveicina dzimumu līdztiesība, dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana un dzimumperspektīvas integrēšana, kā arī jāveic darbības, lai novērstu jebkādu diskrimināciju.**

HP VINPI tiesību aktos

Latvijas Republikas Satversmes 89. pants:
valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un starptautiskajiem līgumiem

ES un starptautiskie līgumi: ES Pamattiesību harta, ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, ANO Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu u.c.

Latvijas tiesību akti: Darba likums, Bērnu tiesību aizsardzības likums, Sociālās drošības likums, Ārstniecības likums u.c.

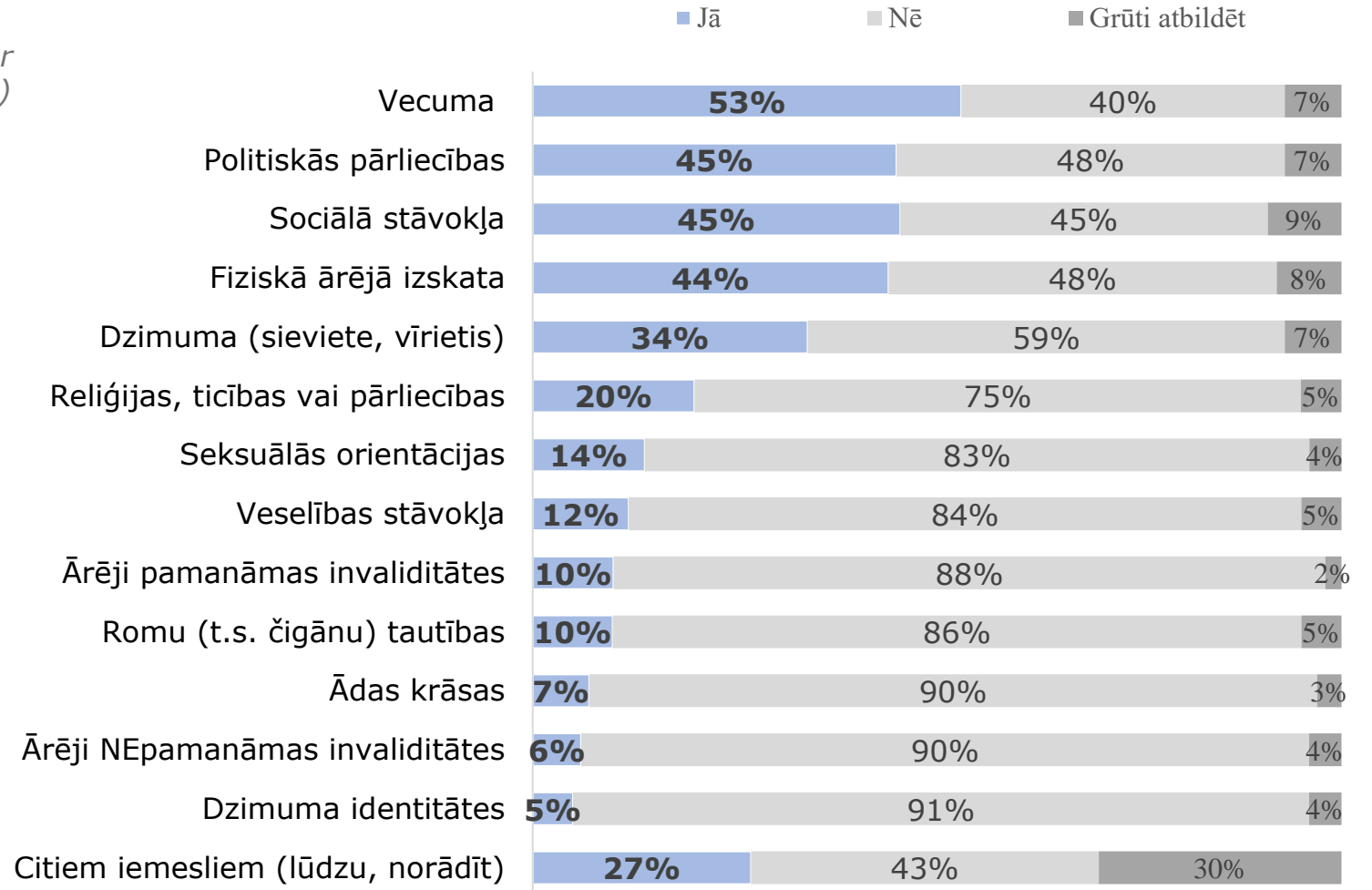
Latvijas politikas plānošanas dokumenti: Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam, Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam

Saskarsme ar diskrimināciju Latvijā

Q4. Vai **Jūs esat saskāries** (-usies) ar diskrimināciju (tostarp esat ticis (-kusi) aizvainots)

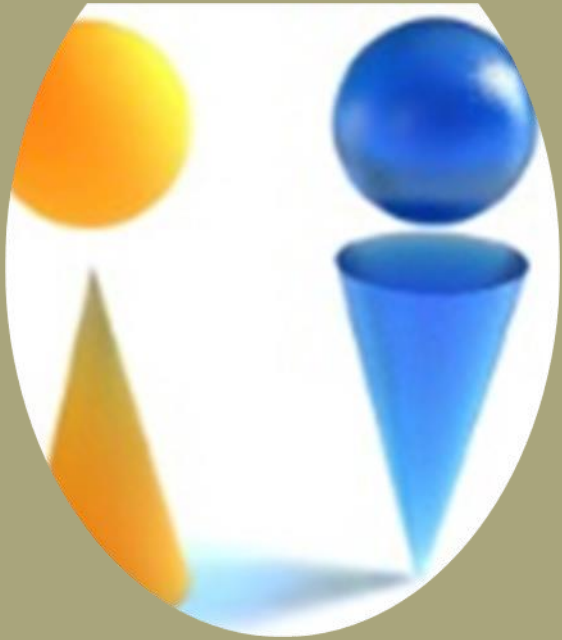
no sabiedrības paši ir saskārušies ar diskrimināciju

40%

Bāze: Nacionāli reprezentatīva sabiedrības izlase (n=1056)

Dzimumu līdztiesība

Latvijā ir salīdzinoši augsts sieviešu un vīriešu nodarbinātības līmenis, vienlaikus ir izteikta darba tirgus segregācija

palielinoties bērnu skaitam ģimenē, sieviešu nodarbinātība samazinās

sievietēm un vīriešiem ar augstāko izglītību nodarbinātības līmenis ir augstāks nekā ar pamatizglītību vai vidējo izglītību

11,0 % sieviešu ir sastapušās ar kāda veida seksuālu uzmākšanos vai pazemošanu darbā, vīriešiem šāda pieredze novērota uz pusi retāk

sieviešu un vīriešu darba samaksas atšķirības veido 17,6%

reģistrētais bezdarba līmenis vīriešiem ir augstāks nekā sievietēm (īpaši ilgstošs bezdarbs)

aizspriedumi par vīriešu iesaisti rūpēs par bērniem gan no sabiedrības puses, gan darba devējiem

Vecums un novecošanās

Nodarbinātība – gados jaunu un vecāku iedzīvotāju iekļaujošs darba tirgus

Izglītība – izglītoti un kompetenti gados vecākie darbinieki atbilstoši mainīgajiem darba tirgus apstākļiem

Veselība un aktīvs dzīvesveids – veselīgi un fiziski aktīvi gados vecākie iedzīvotāji, kas pēc iespējas ilgāk turpina aktīvu un neatkarīgu dzīvi

Sociālā drošība – sociāli aizsargāti gados vecākie iedzīvotāji

Vecuma diskriminācija jeb "eidžisms" :

sabiedrībā esošie stereotipi un aizspriedumi

diskriminējoša attieksme, kas ir vērsta gan pret citiem, gan pret sevi pašu.

Etniskā piederība

Iedzīvotāju skaits pēc tautības*

	2022.gads
Pavisam	1 875 757
Latvieši	1 181 534
Baltkrievi	57 319
Romi (čigāni)	4 784
Ebreji	4 231
Igauņi	1 536
Krievi	454 350
Lietuvieši	21 046
Poļi	36 276
Ukraiņi	41 895
Citas tautības, ieskaitot neizvēlētu un nezināmu	72 786

*Iedzīvotāju skaits pēc tautības, 2022.gads

Seksuālā orientācija

- 49% (ES – 76%) iedzīvotāju uzskata, ka cilvēkiem ar citu seksuālo orientāciju ir jābūt tādām pašām tiesībām, kā heteroseksuāliem cilvēkiem
- 45% (ES – 18%) no aptaujātajiem norādīja, ka viņi justos neērti, ja kādu no publiski ievēlētajiem amatiem ieņemtu homoseksuāla persona
- 29% (ES -12%) norādīja, ka viņi justos neērti, ja kāds no darba kolēģiem būtu homoseksuāla persona
- 38% (ES-35%) norādīja, ka darba vietā netiek darīts pietiekami, lai veicinātu iekļaujošu vidi

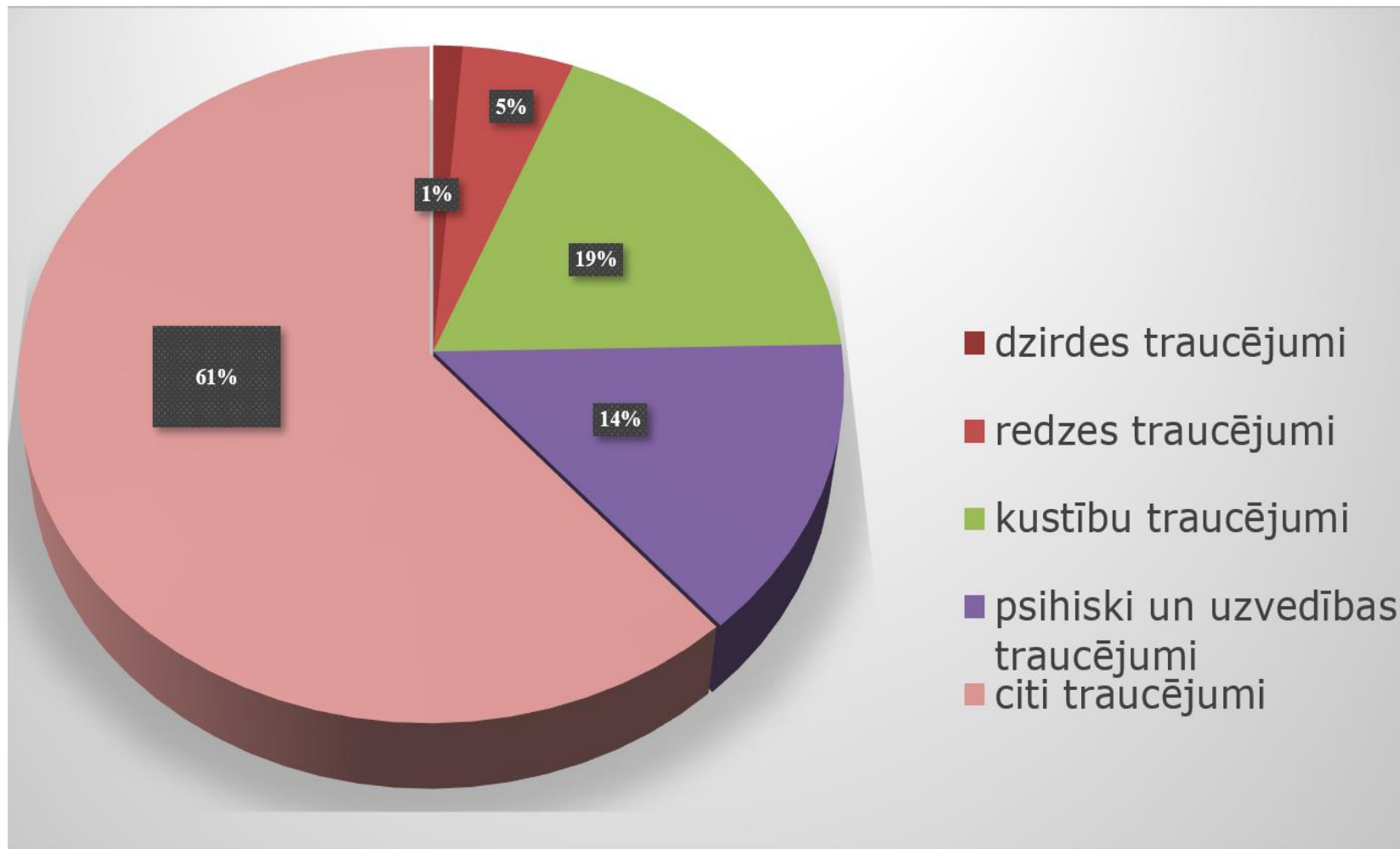
Eurobarometer 2019

Seksuālā orientācija skar indivīda tiesības uz privātumu, kuras ir garantētas starptautiskajās, Eiropas Savienības un valstu cilvēktiesībās

Invaliditāte un funkcionālie traucējumi

Invaliditāte pēc funkcionālo traucējuma veida
(n=206 386, 54% sievietes un 46% vīrieši)

Datu avots – Labklājības ministrija, 2022.gada decembris

HP VINPI kritērijs

SPECIFISKAIS ATBILSTĪBAS KRITĒRIJS

Projektā ir paredzētas darbības, kas veicina horizontālā principa "Vienlīdzība, iekļaušana, nediskriminācija un pamattiesību ievērošana" īstenošanu

Vērtējums ir "Jā", ja projekta iesniegums atbilst minimālajām prasībām, t.i. no projekta iesniegumā ietvertās informācijas ir secināms, ka projektā plānotas darbības, kas veicina vienlīdzību, iekļaušanu, nediskrimināciju un pamattiesību ievērošanu

Ja projekta iesniegums neatbilst minētajām prasībām, vērtējums ir "**Jā, ar nosacījumu**" un izvirza atbilstošus nosacījumus projekta iesnieguma precizēšanai.

Vērtējums ir "Nē", ja precizētajā projekta iesniegumā nav veikti precizējumi atbilstoši izvirzītajiem nosacījumiem un projekta iesniegums ir noraidāms.

Ministru kabineta noteikumi Nr. 509

Vismaz 3 vispārīgas darbības

- projekta vadības un īstenošanas personāls
- informācijas un publicitātes pasākumi
- publiskie iepirkumi (sociāli atbildīgs iepirkums)

Vismaz 3 specifiskas darbības, kas īpaši veicina vienlīdzīgas iespējas, iekļaušanu un pamattiesības

Vismaz 1 horizontālā principa rādītājs – konkrēti un izmērāmi, atbilstoši specifiskajām HP VINPI darbībām

Kā integrēt
HP VINPI
projekta
darbībās?

Vispārīgo HP VINPI darbību piemēri

Projekta vadības un īstenošanas personāls

Pasākumi, kas veicina:

- darba un ģimenes dzīves līdzsvaru (piemēram, elastīga un nepilna laika darba nosacījumi)
- vienlīdzīgu darba samaksu sievietēm un vīriešiem
- vienlīdzīgas karjeras izaugsmes iespējas (piemēram, nodrošinot dalību apmācībās, semināros, komandējumos, piemērojot vienlīdzīgu bonusu sistēmu, veselības apdrošināšanu u.c.)
- nediskrimināciju projekta vadības un īstenošanas personāla atlasē (mazāk pārstāvētais dzimums, personas ar invaliditāti, rase, etniskā izcelsme, vecuma, reliģiskā, pārliecība, seksuālā orientācija vai citiem apstākļiem)

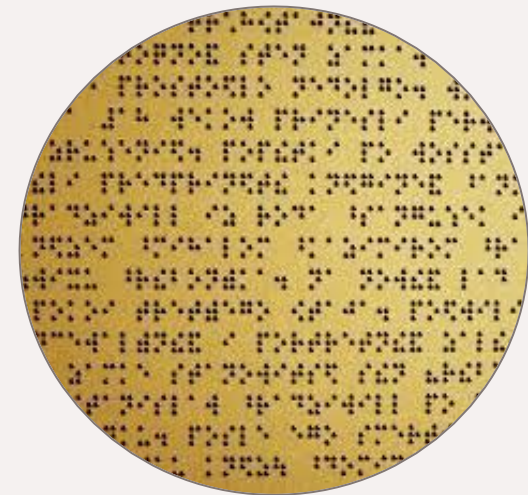
Informācijas un publicitātes pasākumi

**Informācija
publiskajā telpā**

**Klātienēs un
tiešsaistes
pasākumi**

**Vides reklāma,
drukātie materiāli**

Informācija publiskajā telpā

Vispārīgo HP VINPI darbību piemēri

Informācijas saturs ir rūpīgi jāizvērtē un jāizvēlas valoda un vizuālie tēli, kas mazina diskrimināciju un stereotipu veidošanos vai uzturēšanu par:

- kādu no dzimumiem
 - personām ar invaliditāti
 - reliģisko pārliecību
 - vecumu, rasi un etnisko izcelsmi vai seksuālo orientāciju
-
- Informācijas saturs tīmeklī ir pieklūstams cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, izmantojot vairākus sensoros (redze, dzirde, tauste) kanālus
 - Cieņas aizskaršanas un naida runas, naida kurināšanas digitālajā vidē mazināšana
 - Informācija vieglā valodā

Klātienēs un tiešsaistes pasākumi

tulkošana zīmju valodā/ reāllaika transkripcija

individuālās indukcijas cilpas personām ar dzirdes traucējumiem

vides piekļūstamība cilvēkiem ar invaliditāti un funkcionāliem traucējumiem norises vietās

diskusiju paneļos ieteicams piesaistīt abu dzimumu ekspertus, lai nodrošinātu abu dzimumu viedokļu, situācijas, vajadzību atspoguļojumu un interešu pārstāvniecību

Informācijas satura piekļūstamība

cilvēkiem ar
dzirdes
traucējumiem

- Reāllaika transkripcija (tiešsaistes pasākumiem)
- Subtitri (video ierakstiem)
- Tulkošana zīmju valodā (klātienēs pasākumiem)

Vides reklāma, drukātie materiāli

- Fontu lielums 12 vai lielāks
- Fonti Sans-Serif, Arial, Helvetica vai Verdana
- Teksts Braila rakstā (pēc pieprasījuma)
- Kontrasts
- Alternatīvs teksts visām hipersaitēm, attēliem, tabulām

Specifisko darbību piemēri (I)

- mācību un metodisko līdzekļu saturs tiks veidots, ievērojot dzimumu līdztiesības principus, īpašu uzmanību veltot sabiedrībā valdošo stereotipu par dzimumu lomu sadalījumu izskaušanai un nepieļaujot stereotipisku dzimumu attēlojumus mācību līdzekļos (piemēram: sieviete – sociālā darbiniece, vīrietis – iestādes vadītājs)
- semināru, mācību, darbnīcu un konferenču saturā tiks integrēti vienlīdzīgu iespēju un nediskriminācijas jautājumi
- tiks nodrošināti konsultatīva rakstura pasākumi par personu ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju jautājumiem, tostarp piesaistīti eksperti vai nodrošinātas konsultācijas ar nevalstiskajām organizācijām, kas pārstāv personu ar invaliditāti intereses (piemēram, informatīvo materiālu izstrādes procesā, pakalpojuma sniegšanas telpu vides piekļūstamības novērtēšanai, mērķa grupu uzrunāšanai un sasniegšanai u.c. (attiecīgi pievienojot dokumentus, piem. konsultāciju protokolus u.c.)

Specifisko darbību piemēri (II)

- mācību programmas tiks izstrādātas un pasniegtas pieklūstamos formātos (t.sk. audiāli un elektroniski), piemēram, ar burtu palielinājuma iespēju personām ar invaliditāti un senioriem;
- veicot aptaujas un pētījumus, dati tiks analizēti dzimuma, vecuma, veselības stāvokļa, t.sk. invaliditātes, un citu aspektu griezumā, ņemot vērā personu specifiskās situācijas un vajadzības;
- pasākumu norises vietai tiks nomātas tikai pieklūstamas telpas vai arī tiks nodrošināta tehnisko risinājumu noma (piemēram, pārvietojamais panduss, pacēlājs u.c.);
- surdotulka pakalpojuma nodrošināšana.

HP VINPI rādītāju piemēri

konsultatīva rakstura pasākumi par dzimumu līdztiesības, personu ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju, vecuma nediskriminācijas, etniskās u.c. piederības un pamattiesību jautājumiem (piemēram, izstrādājot apmācību programmu saturu, plānojot komunikācijas aktivitātes, organizējot informatīvus pasākumus u.c.)

VINPI_01

izstrādātās vai pilnveidotās apmācību programmas, metodiskie līdzekļi, vadlīnijas, mācību līdzekļi, t.sk. digitālie, kuros ir integrēti dzimumu līdztiesības, personu ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju, vecuma nediskriminācijas, etniskās u.c. piederības un pamattiesību jautājumi, tostarp par tiesiskajiem un praktiskajiem jautājumiem

VINPI_02

personas, kuras ir piedalījušās apmācību programmās, kurās ir integrēti jautājumi par dzimumu līdztiesības, personu ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju, vecuma nediskriminācijas, etniskās u.c. piederības un pamattiesību jautājumiem, tostarp par tiesiskajiem un praktiskajiem aspektiem

VINPI_03

 Citi HP VINPI rādītāji šeit: <https://www.lm.gov.lv/lv/vadlinijas-horizontala-principa-vienlidziba-ieklausana-nediskriminacija-un-pamattiesibu-ieverosana-istenosanai-un-uzraudzibai-2021-2027> , 4.pielikums

Nedrīkst aizmirst!

- norādīt projekta budžeta izmaksu pozīcijas, kuras veicina HP VINPI (ja attiecināms)
- projekta iesniegumā identificēt galvenās problēmas, kas skar mērķa grupu, jomā, kurā darbojas projekta iesniedzējs un apraksts, kā projektā paredzētās HP VINPI darbības risinās identificētās problēmas
- sniegt informāciju par projekta vadības un īstenošanas personālu dalījumā pēc dzimuma u.c. pazīmes (vai plānots sniegt) un sniegta (vai plānots sniegt) informācija sadalījumā pēc dzimumu u.c. pazīmes par projekta mērķa grupām
- projekta iesniegumā paskaidrot, kā projektu vadībā un īstenošanā tiks nodrošināta nediskriminācija pēc vecuma, dzimuma, etniskās piederības u.c. pazīmes un virzīti pasākumi, kas veicina nediskrimināciju un pamattiesību ievērošanu

Paldies par uzmanību!

Informācija par horizontālo principu

<https://www.lm.gov.lv/lv/horizontalais-principis-vienlidziba-ieklausana-nediskriminacija-un-pamattiesibu-ieverosana>

Inese Vilcāne, 64331836
inese.vilcane@lm.gov.lv

Agnese Gaile
agnese.gaile@lm.gov.lv